

TAUSTATIEDOT

HANKKIJA Helsingin kaupunki - Palvelukeskus Helsinki

HANKINNAN KOHDE

Hankinnan kohteena ovat Palvelukeskus Helsingin toiminnassa käyttämät omistus- ja vuokratyövaatteet sekä vaatteiden pesulapalvelut. Kilpailutus koostui neljästä osa-alueesta: 1) Koulu- ja päiväkotipalveluiden, hoitoalan työntekijöiden sekä esimiesten työvaatteet (omistukseen), 2) Aulapalvelutyöntekijöiden sekä puhelin- ja hyvinvointipalveluiden työvaatteet (omistukseen), 3) Pakkalan ruokatuotannon työvaatteet palveluna (kokonaispalvelu: vuokraus sis. huoltopalvelut) ja 4) Hoitoalan työntekijöiden ja esimiesten vaatteiden pesulapalvelut.

HANKINNAN ARVO
~ 605 000 €HANKINTAMENETTELY
Avoin hankintamenettely

Tavoitteena kestävät ja turvalliset työvaatteet vastuullisuudesta tinkimättä

Palvelukeskus Helsingin eri toimintoissa käytetään lukuisia työvaatteita - noin 1260 työntekijän työvaatteita koskeva kilpailutus sisälsi yhteensä 50 erilaista tuoteriviä. Pääasiallisesti puuvilla- ja polyesteriseoksia työvaatteita hankitaan niin ruoka- ja siivouspalveluihin, esihenkilö- ja asiakaspalvelutyöhön kuin myös hoiva-alalla työskenteleville työntekijöille. Suurin osa niistä hankitaan koulujen, päiväkotien ja hoitoalan henkilöstölle noin 500 eri kohteeseen. Toimipisteistä monet ovat pieniä, ja omistukseen hankitut työvaatteet huolletaan joko toimipisteellä tai työntekijän kotona. Hankinnan pesulapalvelut koskevat hoitoalan työntekijöiden ja esimiesten työvaatteita. Vain Pakkalan tuotantolaitoksen työvaatteet kilpailutetaan kokonaispalveluna, jolloin valittu toimittaja on yksinoikeutettu vuokraamaan, pesemään, kuljettamaan ja huoltamaan tekstiilit.

Hankinnan tavoitteena on kestävät, toimivat ja turvalliset työvaatteet. Samalla haluttiin lisätä ymmärrystä vastuullisuuden ja ilmastotavoitteiden toteutumisesta alalla. Lisäksi tavoiteltiin sopimuskauden aikaista yhteistyötä työvaatteiden ja palvelutuotannon hiilijalanjäljen pienentämiseksi. Hankinnan valmisteluvaiheessa arvioitiin työvaatteiden käyttövaiheeseen liittyviä elinkaari-vaikutuksia, kuten keskitetyn huoltopalvelun eroa koti- ja toimipistehuoltamiseen. Selvitys tehtiin yhteistyössä Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden, Palvelukeskus Helsingin ja Liikelaitos Staran kanssa. Sen tuokset tukevat kaupungin kierto- ja jakamistalouden tiekartan toteutusta.

Asiantuntijat ja erillinen selvitys hankinnan valmistelun tukena

Hankinta toteutettiin Palvelukeskus Helsingin toimesta. Canemure-hankkeen asiantuntijat osallistuivat hankinnan valmisteluun ja tarjousten vertailuun vastuullisuusteemojen osalta yhteistyössä Palvelukeskus Helsingin vastuullisuusasiantuntijoiden kanssa. Vastuullisuusasioissa konsultoitii myös Eetti ry:tä ja Suomen tekstiili- ja muotiteollisuus ry:tä.

Työvaatehankinnan elinkaari-vaikutuksia tarkasteleva selvitys toteutettiin Helsingin Canemure-osahankkeen toimesta. Selvityksessä tutkittiin Liikelaitos Staran ja Palvelukeskus Helsingin kolmen työvaatekokonaisuuden muun muassa käyttövaiheesta syntyviä päästöjä, vedenkulutusta ja kustannuksia. Selvityksen ja vaikutusten arviointia tulevaisuudessa tukevan laskentatyökalun toteutti UseLess Company Oy.

Kaupungin ilmastotyö taustalla

Helsingin kaupungin tavoite on olla hiilineutraali vuonna 2035, minkä saavuttamiseksi kaupunki huomioi hankinnoissaan keskeisesti ilmastönäkölman. Kaupungin kierto- ja jakamistalouden tiekartan mukaisesti hankintoja tarkastellaan kestävyiden, uudelleenikäytön ja elinkaari-vaikutusten näkökulmasta. Ilmastoystävällisyyden ja resurssiviiisäuden lisäksi Helsingin tahtotila on, että kaupungin hankinnat ovat vaikuttavia ja vastuullisia.

Palvelukeskus Helsingin työvaatteiden ja niiden huoltopalveluiden kilpailutus on mukana case-kohteena Kohti hiilineutraaleja kuntia ja maakuntia (Canemure) -hankkeessa, joissa hankinta pyritään toteuttamaan vähähiilisesti. Tavoitteena on saada aikaan onnistuneita esimerkkejä ja sovellettavia työkaluja tukemaan kaupungin hiilineutraalisuustoimenpiteitä.

Markkinaa kuultiin vastuullisuusteemojen huomioimiseksi

Hankinta oli kokonaisuudeltaan laaja, sillä se kosketti koko organisaatiota ja eri puolella pääkaupunkiseutua työskenteleviä työntekijöitä. Valmistelu aloitettiin hyvissä ajoin ja hankinnan kestoksi valmistelun aloituksesta sopimuksen allekirjoittamiseen muodostui noin 16 kuukautta.

Markkinaa osallistettiin valmisteluun jo varhaisessa vaiheessa yleisellä keskustelutilaisuudella ja sitä varten toteutetulla ennakkokyselyllä, jolla kartoitettiin markkinan näkökulmasta keskeiset vastuullisuusteemat. Näitä olivat kemikaalien vähentäminen, tehdastarkastukset, kuljetukset ja jätehuolto. Vuoropuhelua jatkettiin yrityskohtaisilla keskusteluilla, joissa markkina arvioi potentiaalisten vastuullisuuskriteerien toteutuskelpoisuutta ja kustannusvaikutuksia. Elinkaari-vaikutuksia tutkiva selvitys toteutettiin markkinakeskustelujen jälkeen ennen tarjouspyynnön julkaisemista.

Ympäristö- ja vastuullisuuskriteerit merkittävä osa kilpailutusta

Työvaatteiden ympäristövaikutusten huomioimiseksi ja vastuullisuuden edistämiseksi muodostettiin vaatimuksia osa-aluekohtaisiin palvelukuvauksiin, vastuullisuussuunnitelmiin sekä hankinnan kohteen kriteereihin. Vastuullisuussuunnitelmissa tarjoajilta edellytettiin sitoutumista sopimuskauden aikaiseen kehitystyöhön. Suunnitelman edistymistä käydään läpi vuosittain.

Vastuullisuussuunnitelma

Työvaatetoimittajilta (sis. kokonaispalvelu) edellytettiin toimenpiteitä edistää:

- 1) uusiutuvan energian käyttöä, energiatehokkuutta ja viisasta vedenkulutusta.
- 2) sopimustekstiilien kuitujen ja kankaiden vastuullisuutta ja niiden tuotantoketjun läpinäkyvyyttä toimittajan hankinnoissa.
- 3) sopimustekstiileissä vaihtoehtoisten, kuten kierrätettyjen kuitujen (peräisin yksinomaan tekstiili- tai vaatevalmistajien tilkuista tai kulutusjätteestä) hyödyntämistä. Myös kierrätettyjen kuitujen osuus sopimustekstiileistä tuli antaa prosentuaalisesti.

Pesulapalveluissa (sis. kokonaispalvelu) edellytettiin toimenpiteitä edistää:

- 1) uusiutuvan energian käyttöä, edistää energiatehokkuutta ja viisasta vedenkulutusta,
- 2) pesu-ihyeyden seuranta sekä välttää haitallisten kemikaalien ja synteettisten mikromuovien päätymistä ympäristöön esimerkiksi jätevesisuodattimien avulla.

Työvaatteita (sis. kokonaispalvelu) koskevat vastuullisuusvaatimukset:

Sosiaalinen vastuullisuus ja tuotantoketju:

- ▼ Tuotteiden CMT –prosessissa (cut-make-trim) noudatetaan seuraavia sopimuksia ja määräyksiä: keskeisimmät ILO:n yleissopimukset 29/1930, 87/1948, 98/1949, 100/1951, 105/1957, 111/1958, 138/1973 ja 182/1999 ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 32. artikla, valmistusmaan työsuojelulainsäädäntö, valmistusmaan voimassa oleva työlain-säädäntö mukaan lukien vähimmäispalkkaa ja sosiaaliturvaa koskeva lainsäädäntö.
- ▼ Sopimustuotteissa käytettävän raakapuuvillan osalta työntekijöille maksetaan elämiseen riittävä palkka. Viljelijälle tuotteesta maksetaan vähintään takuuhinta, joka kattaa ympäristön ja ihmisten kannalta kestävän tuotannon kustannukset. Hinnan tulee kattaa ympäristö-ystävällisen tuotannon kustannukset ja mahdollisuus riittävään palkkatasoon tuottaja-organisaatiossa, ja sen tulee perustua eri sidosryhmien välillä käytävään konsultaatioon.
- ▼ Sopimuskauden aikana tilaajan perustellusta syyistä toimittajan tulee toimittaa viivytystä kuvaus tarjottujen tuotteiden koko toimitusketjusta raaka-ainetasolta lähtien, vähintään maatasolla. Kuvauksessa voidaan käyttää myös kolmannen osapuolen antamia alkuperä- ja jäljitettävyydystodistuksia.
- ▼ Ensimmäisen sopimusvuoden aikana toimitettava Transparency Pledge mukainen julkaisu josta käy ilmi 1) Kaikkien valtuutettujen tuotanto- ja prosessointilaitosten virallinen nimi, 2) Tuotanto- ja prosessointilaitosten osoitteet sekä niiden emoyhtiöiden nimet, 3) Laitoksissa valmistettavat tuotekategoriat sekä 4) Laitoksissa työskentelevien työntekijöiden lukumäärät.
- ▼ Toimittajan tulee työllistää sopimuskauden aikana yksi heikossa työmarkkina-asemassa oleva henkilö. (Vain osa-alue 1)

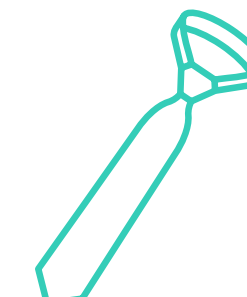
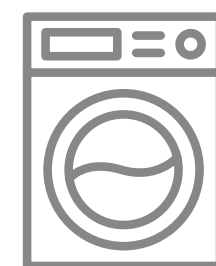
Ympäristövaikutukset ja haitallisten kemikaalien vähentäminen:

- ▼ Toimittajalla tulee olla tiedonhallinnan ja –seurannan käytännöt sopimustuotteiden sisältämistä ympäristölle ja terveydelle haitallisista aineista. Käytäntöjen tulee varmistaa tiedon saatavuus yli 0,1 painoprosentin pitoisuuksissa esiintyvistä aineista. Seuraavat aineet sisältyvät tarkasteluun: 1) REACH-asetuksen kandidaattilista erityistä huolta aiheuttavista aineista (artikla 59, EY 1907/2006, asetus kemikaalien rekisteröinnistä, arvioinnista, lupamenettelyistä ja rajoituksista) sekä 2) REACH-asetuksen (EY 1907/2006) liite XVII tietyjen vaarallisten aineiden, seosten ja esineiden valmistuksen, markkinoille saattamisen ja käytön rajoitukset.
- ▼ Toimittaja sitoutuu toimittamaan sopimuskauden alkaessa selvityksen sopimustuotteiden sisältämistä aineista, jotka on luokiteltu REACH-asetuksen (1907/2006) erityistä huolta aiheuttavien aineiden kandidaattilistalle. Selvityksen tulee kattaa aineet, joiden pitoisuus tuotteessa ylittää 0,1 painoprosenttia/aine kussakin yksittäisessä tuotteen komponentissa. Jos sopimusajana kandidaattilistaan lisätään aineita, joita tuote sisältää, tulee toimittajan viestiä tästä tilaajalle.
- ▼ Tekstiilien tuotannossa ei saa käyttää seuraavia väriaineita ja pigmenttejä: Acid Red 26, Direct Black 38, Disperse Blue 1, Basic Red 9, Direct Blue 6, Disperse Orange 11, Basic Violet 14, Direct Red 28, Disperse Yellow 3, Pigment Red 104, Pigment Yellow 34.
- ▼ Tekstiilien värjäämiseen ei saa käyttää atsoväriaineita, jotka voivat muodostaa syöpää aiheuttavia akryyliamiineja, eikä värejä, jotka on luokiteltu syöpää aiheuttaviksi. Enimmäispitoisuus akryyliamiineille on 30 mg/kg.
- ▼ Tekstiilituotteissa ei saa käyttää viimeistelyaineita tai -yhdisteitä, jotka sisältävät yli 0,1 painoprosenttia aineita, joihin on liitetty jokin seuraavista neuvoston direktiivissä 67/548/ETY ja sen myöhemmissä muutoksissa määritellyistä vaarallisuutta osoittavista lausekkeista (tai jokin niiden yhdistelmä): R40, R45, R46, R49, R50, R51, R52, R53, R60, R61, R62, R63, R68.

hiilineutraalisuomi.fi

CANEMURE

Helsinki

Kilpailutuksessa käytetyillä vastuullisuuskriteereillä oli vaikutusta lopullisten sopimus-kumppanien valintaan.

Kierrätys ja uusiokäyttö:

- ▼ Kuvaus kierrätysstrategiasta. Toimittaja on velvollinen huolehtimaan sopimuskauden aikana sopimuksen mukaisten työvaatteiden materiaalien ja kuitujen asianmukaisesta ja vastuullisesta käytöstä poistosta, kierrätyksestä tai uusiokäytöstä. Uusiokäytössä tulee huomioida kaikkien Palvelukeskus Helsingin logo-tunnisteiden poisto ennen tuotteen luovuttamista eteenpäin. Materiaalien ja kuitujen kierrätykselle tai uusiokäytölle tulee asettaa tavoitteet, toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiselle ja seuranta tavoitteiden toteutumisesta.
- ▼ Optiona palveluhinta (€/kg) nykyisen sopimustuotevalikoiman kierrätykselle sisältäen tuotteiden logistiikan tarvikkeineen.

Pesulapalveluita (sis. kokonaispalvelu) koskevat vastuullisuusvaatimukset:

- ▼ Toiminnan tulee olla hygieniastandardin SFS-ENI 4065:2016 mukaista. Tarjoukseen on liitettävä selvitys pesulapalveluiden toiminnan hygieniastandardin SFS-ENI 4065:2016 mukaisuudesta tai selvitys hygieniavaatimusten täyttymisestä ja omavalvonnasta.
- ▼ Kokonaispalvelu sisältää pesukertojen seuraamisen, laaduntarkastuksen ja korjauspalvelun sisältäen:
  - ▼ nappien, nepparien, tarranauhojen ja vetoketjujen vaihto tai korjaus,
  - ▼ saumojen ja taskujen repeytymien korjaukset ja
  - ▼ lahkeiden rispaantumisen korjaaminen.
- ▼ Normaalkäytössä kulunut tai käyttökelvottomaksi rikkoutunut vaate vaihdetaan maksutta uuteen vaatteeseen. Isommat repeämäkorjaukset ovat myös sallittuja, mikäli tuotteiden laatu-/turvallisuusvaatimukset täyttyvät ja korjaukset eivät ole näkyviä.
- ▼ Pesulapalvelussa korjauspalvelua voidaan ostaa, mikäli toimittajalla on siihen mahdollisuus. Korjauspalvelun hintataso ei saa ylittää yleisesti hyväksyttyä ja käytössä olevaa hintatasoa.

Vertailuperusteet

Omistukseen hankittavien työvaatteiden (osa-alueet 1 ja 2) osalta oli mahdollista saada pisteitä hinnan (70 %) lisäksi esimerkkipakettien toiminnallisten tekijöistä (20 %) ja alle viikon toimitusajasta (10 %). Kokonaispalveluna hankittavissa Pakkalan tuotantolaitoksen työvaatteissa (osa-alue 3) hinnan (90 %) lisäksi pisteitä sai alle viikon toimitusajasta (10 %). Pesupalvelut (osa-alue 4) arvioitiin halvimman hinnan perusteella.

Sopimusehdot

Sopimuskauden aikana Palvelukeskus Helsingin on mahdollista hyödyntää elinkaari- ja ympäristövaikutusten selvityksen yhteydessä kehitettyä laskentatyökalua ja arvioida hankinnan elinkaarisia hiili-dioksidipäästöjä, vedenkulutusta ja kustannuksia. Sopimuskaudelle on kiinnitetty mahdollisuus toteuttaa 1-2 kertaa kevyt ympäristövaikutusten tarkastelu, joka auttaa tunnistamaan ympäristövaikutusten jakautumista työvaatehankinnassa.

Tarkastelua varten kokonaispalveluun ja pesulapalveluun valittujen toimittajien tulee toimittaa tieto keskimääräisestä sähkönkulutuksesta (kWh), kaasunkulutuksesta (m³) ja vedenkulutuksesta (l) pyykkikiloa kohden pesussa ja kuivauksessa sisältäen fossiilisten ja uusiutuvien energialähteiden osuudet sekä avustaa käyttöä ja pesutieteyksien arvioimisessa.

Ympäristövaikutusten huomioimisessa monta näkökulmaa

Hankinnan laajuuden vuoksi valmistelussa oli paljon huomioitavia tekijöitä; samoin vastuullisuuden näkökulmasta. Esimerkiksi kierrätettyjen kuitujen ja ympäristöystävällisten, laadultaan vastaavien kuitujen edellyttäminen ei onnistunut niiden heikon saatavuuden ja korkeamman hinnan vuoksi. Lisäksi vastuullisuuteen ja ilmastovaikutuksiin pureutumisesta teki haastavaa työvaatteiden alihankintaverkoston moniulotteisuus. Vaikuttavuuden edistämiseksi kaivataankin jatkossa apua toimitusketjun paremmin huomioivien kriteerien kehitykseen, myös muissa vastaavanlaisissa hankinnoissa.

Hankintatapoja vertaileva elinkaariselvitys edellytti nykytilanteen kartoittamista muun muassa käyttöä, pesukertojen, volyymien ja kustannustietojen osalta, mikä vei resursseja ja vaati osin oletuksiin turvautumista. Hankintatapojen vertailu ei myöskään osoittanut yksiselitteistä tulosta, joka olisi voinut ohjata hankinnan valmistelua. Selvityksen perusteella onnistuttiin kuitenkin sisällyttämään ilmasto- ja ympäristövaikutusten kannalta merkittäviä vaatimuksia hankintaan.

Vastuullisuuskriteereillä vaikutusta sopimus-kumppanien valintaan

Lopputuloksena tarjouksia saatiin osa-aluekohtaisesti kahdesta neljään (2-4) pois lukien pesupalvelut, johon ei jätetty tarjouksia. Tarjousten perusteella vastuullisuusasioiden huomioimisessa oli selkeitä eroja toimijoiden välillä, mikä näkyi eritoten vastuullisuus suunnitelmien sisällössä. Onkin tiedostettava, että jos tarjousvaiheessa edellytetään erillisiä kuvauksia, tulee niiden ohjeistusten olla yksiselitteisiä ja tarkistamiseen varattuna riittävästi resursseja.

Kilpailutuksessa käytetyillä vastuullisuuskriteereillä oli vaikutusta lopullisten sopimus-kumppanien valintaan. Kriteerien hyödyntämisellä ei kuitenkaan nähty olevan kustannusvaikutusta. Keskeisenä onnistumisena on alan vastuullisuus- ja ilmastotoimia koskevan vuoropuhelun lisääntyminen sopimuskauden aikana. Kriteerien onnistunut hyödyntäminen auttoi myös viestimään markkinalle kaupungin ja Palvelukeskus Helsingin vastuullisuusvaatimusten tasosta.

Työvaatehankintojen kehittäminen jatkuu

Niin kilpailutuksella kuin selvityksellä saatiin runsaasti tietoa ja aihioita, joita voidaan käyttää jatkossa työvaatehankintojen suunnittelun ohjauksessa. Seuraavaan kilpailutuskertaan mennessä alalla otetaan varmasti useita kehitysaskelia ilmasto- ja vastuullisuusasioissa, ja kilpailutusta ja sen vaatimuksia tullaan kehittämään nämä huomioiden. Selvityksen osana kehitetyn laskentatyökalun käyttö on tarkoitus vakiinnuttaa, jotta päätöksentekoa varten saadaan päästö- ja kustannusdataa.

Työvaatteiden käyttöä pidentäminen on keskeinen tapa vaikuttaa hankinnan päästöihin, minkä vuoksi Palvelukeskus Helsinki aikoo viestiä tehokkaasti työntekijöilleen työvaatteiden vastuullisuudesta, huoltomahdollisuuksista sekä vanhojen työvaatteiden asianmukaisesta kierrätyksestä. Myös kaupunkisäistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa on tarkoitus lisätä työvaatehankintojen kehittämiseksi.

Erillinen selvitys lisäsi ymmärrystä ympäristövaikutuksista

Työvaatehankinnan elinkaari- ja ympäristövaikutuksia koskevan selvityksen toteuttaminen hankinnan valmistelun yhteydessä oli opettavainen kokemus. Selvitys auttoi ymmärtämään käyttövaiheeseen liittyvien ympäristövaikutusten jakautumista, ja osoitti aiempia oletuksia vääriksi. Selvityksen perusteella merkittävä päästöjen aiheuttaja oli keskitetyssä huollossa kuivaukseen käytetyn maakaasun osuus, kun taas alalla varsinkin viheristä tapahtuvien kuljetusten osuus erittäin vähäinen.

Keinot kiertoon

Hankinnan valmisteluun saadaan varmuutta riittävästi resursseilla ja markkinadialogilla. Tärkeää on, että hankintayksikkö kirkastaa mitä vastuullisuuden edistäminen hankinnassa tarkoittaa sekä minkälaisia priorisointeja on mahdollista tai jopa tarpeen tehdä. Lisäksi keskeisten vastuullisuuskriteerien toteutuminen on syytä varmistaa yrityksen vastuullisuustyön asiantuntijoilta. Mikäli hankintaan yhdistetään erillinen selvitystyö, optimaalista on, että tulokset ovat käytettävissä tavoitteiden asettamisessa jo ennen markkinavuoropuhelun aloittamista.

Työvaatehankinnan elinkaari- ja ympäristövaikutuksiin pureutuvan selvityksen tulokset ovat kaikkien hyödynnettävissä, samoin selvitystyön aikana kehitetty laskentatyökalu. Selvitys keskittyi eri hankintatapojen käyttövaiheeseen elinkaari- ja ympäristövaikutusten vertailuun, mutta avaa myös työvaatteiden alku- ja loppuelinkaaren merkitystä ilmastovaikutusten kannalta. Sen avulla onnistuttiin lisäämään ymmärrystä resurssivaihtoa ja elinkaari- ja ympäristövaikutuksiltaan järkevistä hankintatavoista. Tieto tukee jatkossa suositusten laadintaa, tulevaisuuden suuntaviivojen hahmottamista ja kilpailutusten valmistelua.

LIFE 17 IPC/FI/000002 LIFE-IP CANEMURE-FINLAND

Tämän hankintacase-julkaisun tuottamiseen on saatu rahoitusta Euroopan unionin LIFE-ohjelmasta. Tämän hankintacase-julkaisun sisältö edustaa ainoastaan CANEMURE -projektin näkemyksiä ja EASME / Komissio ei ole vastuussa hankintacase-julkaisun sisältämän informaation mahdollisesta käytöstä.

